

DELO

RODNA IN ŠTUDIJSKA
TRST
KUPNA MESTNA

glasilo KPI za slovensko narodno manjšino

T R S T - 27. aprila 1984 - Leto XXXVI. - Štev. 7 - Petnajstdnevnik - Quindicinale - Abbon. postale - Gruppo II/70 - 300 lir

NAJ
ŽIVI
PRVI
MAJ!

**KREPIMO ENOTNOST DELOVNIH LJUDI
IN BOJEVITOST SLOVENSKE MANJŠINE**

Prvi uspehi delavskega boja

Vsako praznovanje prvega maja, mednarodnega dne solidarnosti vseh delovnih ljudi v svetu, ki se borijo za svobodo in družbeno pravičnost, je tudi priložnost za obračun uspehov delavskega gibanja.

Letos lahko ugotovimo, da praznujemo prvi maj z mešanimi občutki. Zadolvoljni smo, ker nam je uspelo z mobilizacijo vseh delovnih ljudi prepričati nakano Craxijeve vlade in poraziti njen goljufivi dekret o druginjski dokladi. Drugi dekret, ki ga je vlada osvojila, samo deloma spreminja razmere, vendar dokazuje, da ga je mogoče še spremeniti, če se vlada ne bo spet spuščala v tvegane pustolovščine. Na drugi strani pa nas prevzema razočaranje, ker praznujemo letošnji prvi maj ločeno, ob neenotnosti sindikalnega gibanja. To je, žal, največji uspeh nasprotnika. Storititi moramo vse, da se na demokratičnih osnovah in načelnih pristopih vendarle premostijo razlogi za ločevanje v sami CGIL in med CGIL, CISL in UIL.

Pojdimo po vrsti. «Goljufivi» dekret Craxijeve vlade ni samo odzval na tri točke druginjske doklade. Bil je veliko večja nevarnost za vse napredne in demokratične sile. Vlada je namreč prvič v zgodovini s silo posegla na področje sindikalnega sporazumevanja in družbenega dogovarjanja. Sindikatom je s svojim dekretom odvzela pravico, da sami (skupaj z nasprotnikom, delodajalci) odločajo o ekonomskih razmerjih na delovnem mestu. Tako je veljalo doslej, ker tako določa italijanska ustava. Sezanje vlade na področje cene delovne sile je bilo zato, ob odsotnosti soglasja sindikatov, nesprejemljivo.

Žal pa so pri obravnavi dekreta prevladali politični računi, tudi v vrstah sindikalnega gibanja. Sindikalisti, ki pripadajo strankam vladne koalicije (od KD do PSI, PSDI in PRI) so namreč enodušno podprli vladni dekret in ga osvojili kot «sveto pismo». Vprašati bi se celo morali, zakaj ni vlada vsa povojna leta sprejemala delovnih pogojev kar z dekretom? Odgovor bi bil, seveda, na dlani. Tak dekret je sprejel Craxi, kar dela Bettino pa je vsekakor sveto za Benvenute in Carniti-je.

Na Poljskem so režimski sindikati propadli, nastalo je spontano, svobodno sindikalno gibanje. Naj bo v Italiji drugače, kjer ima delavsko gibanje stoletne tradicije? Gotovo ne. Delavski sveti in komunistična večina v CGIL so odgovorili na vladno izzivanje z demonstracijami, kakršnih ni pomnila vsa povojna zgodovina. Zaključek vsega je bila rimska manifestacija, na kateri se je zbralo za milijon delovnih ljudi. Marsikje se je delavsko gibanje zbudilo iz apatije. V Trstu, Gorici, Vidmu smo bili priča demonstracijam, kakršnih nismo videli v času, ko so sindikati nastopali enotno. Ljudje so razumeli, da ne gre samo za tri točke druginjske doklade, pač pa za «sindikalno svobodo in neodvisnost». Pa

tudi za demokratične odnose v samem sindikatu, kjer vrhovi nimajo pravice sklepati na koži delavcev brez njihovega soglasja. (Nikakor ne gre pozabiti, da je bila prva zahteva Luciana Lame, naj se skliče v tovarnah referendum o sporazumu, ki je privedel do spornega dekreta).

Komunistična zaostrena bitka v parlamentu je bila samo posledica bitke v italijanski družbi. Kako naj bi drugače ravnala komunistična partija, ki je prvenstveno zastopnica delovnih ljudi, čeprav istočasno zastopa interese celotne družbe? Razumljivo je, da so naši poslanci in senatorji opravili v parlamentu vlogo, ki so jim jo naročali stotisoči delavcev na trgih in ulicah. Vsako drugačno zadržanje bi mejilo na izdajstvo.

Zabeležili smo pomembne politične uspehe. Dekret je propadel pod našimi udarci in tudi zato, ker ni bila vladna koalicija več enotna. Nekatere stranke so razumele, da nima smisla napenjati vrvi do konca. Druge pa so spoznale, da je «dekret» le politično orožje, s katerim bi rad Craxi izoliral komuniste in največji italijanski sindikat. Ni zaman napisal dnevnika IL GIORNALE, ki zastopa reakcionar na stališča milanske buržoazije, da mora Craxi plačati «pravšnjo najemnino» za predsedstvo vlade. Ta «cena» pa je razbitje sindikalnega gibanja, ponižanje komunistov in gospodarska politika po Reaganovih receptih. (Da o raketah na Siciliji ne govorimo). To ceno je Craxi hotel plačati, a mu ni uspelo. Upal je, da ga bodo delodajalci nagradili na evropskih volitvah, sedaj pa mu že spet obračajo hrbet.

Dekret je propadel. Komunisti smo izrekli mnenje, da bi bilo bolje, če bi drugega dekreta sploh ne predložili. Vlada je ubrala srednjo pot kompromisa; ni hotela zadovoljiti opozicije, zato ga je potrdila, obenem pa je skušala narediti majhen korak v njeni smeri, zato je skrčila njegovo veljavo na 6 mesecev. Ni pa imela Craxijeva vlada (kje pa je «odločanje»?) dovolj moči, da bi v drugi dekret vključila, naprimer, ukrepe proti davčnim utajam ali zamrznitev pravšnje stanarine, kot so zahtevali sindikati, tudi UIL in CISL. Zadostovala je opozicija PLI in običajnih socialdemokratov, na tihem pa tudi nasprotovanje KD. Tako je lahko vsakomur jasno, iz kakšnega testa je «reformizem» predsednika vlade, ki si ne upa stopiti na prste davčnim utajevalcem, čeprav podatki, ki jih je objavila ISTAT vsebujejo vnebovpijoče dokaze o družbeni in davčni krivici v Italiji. Sedaj je namreč vsakomur jasno, da delovni ljudje vzdržujejo 80 odstotkov državnega proračuna, delodajalci in vlada pa trdijo, da je «cena delovne sile» kriva za naraščanje inflacije.

Komunisti smo glede «drugega dekreta» povedali, da se bomo v parlamentu borili za njegovo korenito spremembo. Seveda, če bo vlada pristala na soočanje z opozicijo in ne bo zahtevala zaupnice.

V nasprotnem primeru bomo ponovili tudi obstrukcijo, če bo potrebno, kajti pustolovščin in izsiljevanja ne maramo. Italijanska demokracija tega ne dopušča.

Našli so se tudi taki (med njimi nadebudni Martelli), ki menijo, da bi morali zamašiti usta parlamentu. Craxi je govoril celo o «črnih dneh za italijanski parlament». Nekoč je njegov predhodnik v italijanski zgodovini rabil do parlamenta podobne besede.

Nekatere socialisti so šli celo tako daleč, da so predlagali spremembo pravilnikov, da bi opoziciji zamašili usta in vsilili parlamentu voljo vlade. Tudi tega ne sprejemamo, saj ustreza naš parlamentarni sistem duhu italijanske ustave, ki je plod sodelovanja velikih antifašističnih sil italijanske zgodovine. Od tod črpamo komunisti vkoreninjenost v italijansko družbeno dogajanje in ne bomo dopustili komurkoli, da bi nas iz nje izrival zaradi svojih megalomanskih teženj po oblasti.

Drugi del naše bitke se bo odvijal vzporedno z volilno kampanjo za evropski parlament. Letošnja volilna kampanja bo imela očitno predvsem notranjepolitične motivacije, saj je vsakomur jasen tudi njen «notranji» domeč. Vlada računa na zmago, da bi nato vsilila svoje recepte reševanja krize. Delavsko gibanje in predvsem komunisti pa računamo na politični uspeh, ker menimo, da morajo na bazi dozoreti pogoji za spremembo političnega vzdušja. Socialiste je treba rešiti demokratske kletke in Craxijevega samopaštva. Demokristjane pa kaznovati za reakcionarno gospodarsko in družbeno politiko, ki jo vsiljujejo socialistom.

Poleg tega bomo na evropskih volitvah odločali o problemih miru. Ni Evrope brez miru ali v senci jedrskih raket. Volilci bodo zato morali kaznovati sile, ki so sodelovale v oboroževalni tekmi in jo spodbujale, tudi s postavljanjem raket v Comisu. Izrekli smo se za mir in sožitje, to bomo potrdili tudi na junijskih volitvah za Evropo miru, dela in pravičnosti.

To pa so tudi naše prvomajske želje.

st.s.

PRISPEVKI

Ob 1. obletnici smrti moža Marija Sedmaka iz Križa sta prispevali žena Pierina in hčerka Milena 25.000 lir za sklad

Ob poravnavi naročnine so prispevali: Kosmina Mirko iz Šempolaja 4.000 lir; Peric Bernard iz Štivana 9.000 lir; Pertot Vanda iz Nabrežine 4.000 lir; Lansetti Giorgio iz Nabrežine 4.000 lir; Kocjančič Danilo, Dolina 346, 4.000 Lir; Žerjal Edvin, Boljunec, 4.000 lir; Kuret Rino, Boljunec, 4.000 lir; Žerjal Zdravko, Boljunec, 4.000 lir; Klun Drago, Boljunec, 4.000 lir.

Udeležimo se enotnih manifestacij 5. in 20. maja!

Enotna delegacija Slovencev v Italiji sklicuje deželni zbor slovenskih javnih delavcev. Zbor bo v soboto, 5. maja ob 17. uri v tržaškem Kulturnem domu.

Enotna delegacija poziva, naj se zbora udeležijo odborniki in aktivni člani vseh slovenskih kulturnih, športnih, gospodarskih in drugih organizacij in ustanov, izvoljeni predstavniki v krajevnih upravah, skratka vsi aktivno angažirani Slovenci iz tržaške, goriške in videmske pokrajine.

Deželni zbor slovenskih javnih delavcev bo razpravljal o naporih za doseg globalne zaščite in bo prav gotovo odjeknil v javnosti, saj bo izpričal enotnost vseh Slovencev v Italiji glede načelnih zahtev o obsegu in vsebini pravic, ki jih terjamo. Istočasno bo priprava in napoved enotne manifestacije Slovencev v Italiji, ki bo v nedeljo, 20. maja v Gorici na odprtem prostoru. S to manifestacijo bomo Slovenci v Italiji tudi javno in odločno, v skladu z našimi izročili, izpričali voljo do življenja, za doseg naših jezikovnih, kulturnih, šolskih, gospodarskih in drugih pravic povsod, kjer živimo.

Enotno moramo odgovoriti na nove udarce proti slovenski manjšini

V teh dneh, ko se pričinja pomlad in z njo brstijo nova upanja, je naša manjšina v Italija bila deležna novih grobih udarcev. V tisku se množi protislovenska kampanja, ki jo nacionalistične sile pridno zalagajo s svojimi pismi in omejevalnimi stališči. Desnica je začela kapilarno kampanjo po rajonskih svetih v tržaškem predmestju, da bi preprečili s pravilnikom občinske uprave že uveljavljeno pravico do prisotnosti slovenskega tolmača na sejah. V kraških vaseh smo bili priča novi mazaški akciji, s katero so fašisti (zaviti, kot vedno v plašč noči in nepozornosti policije) premazali slovenske krajevne napise. Končno se je »privatni« nacionalistični kampanji pridružil visok organ italijanske republike, računski dvor, ki je uradno objavil razsodbo, s katero je razveljavil navidezno nepomemben upravni akt ravnateljstva trgovske šole »Žiga Zojs« v Trstu, ker je bil napisan v italijanščini in slovenščini. Sama razveljavitev akta izpred petih let niti ni tako pomembna, kolikor njegova utemeljitev, za katero se zdi, kot če bi jo napisal eden izmed avtorjev tolkerih protislovenskih pisem v rubriki tržaškega »Piccola«, saj gre za nekakšno

pravno-politično utemeljevanje, da »dvojezičnost ni dopustna«, da »dvojezični akti niso nikoli veljavni« in da mora zaščitni zakon za Slovence predvideti njihovo ugotavljanje in preštevanje.

Tu je računski dvor italijanske republike, kateremu je poverjeno nadzorstvo nad finančnimi in upravnimi akti državnih organov, prešel vsako mejo. Ne gre toliko za dejstvo, da se računski dvor ukvarja z malenkostmi, kot je pismo ravnatelja, ki priznava šolnici bolezenski dopust, pač pa za spoznanje, da se računski dvor očitno ne zaveda toliko velikih finančnih in upravnih kozlarij, ki vsak dan polnijo črno kroniko italijanskega tiska. Ne, računskemu dvoru gre za preštevanje Slovencev, za omejevanje njihovih pravic, skratka, za to, da javno in uradno poudari, da nimamo pravic in da bi jih tudi ne smeli imeti.

Zato se ne moremo otresti suma, da je nedko »navdihnil« ta računski dvor in namignil, naj da znamenje manjšini, da bo vedela, pri čem smo.

Znamenje smo sprejeli in spoznali: ni politične volje za reševanje naših pravic. Craxijevo vlado briga sedaj le spopad z levico (komunisti in sindikalno bazo), da

bi ji vsilila sporni dekret o draginjski dokladi, pa čeprav z oženjem demokratičnih pravic samega parlamenta.

Da bi bila mera polna in znamenje neoporečno, smo prejeli iz Rima tudi drugo vest. Senatna komisija za ustavna vprašanja je bila prisiljena odložiti razpravo o obstoječih zakonskih osnutkih (KPI, PSI in SSK) za zaščito naše manjšine. Zakaj, ni povsem jasno. Ali pa preveč! Komisija se 18. aprila enostavno ni sestala, ker je tedaj zasedal senat v plenarnem sestavu zaradi nekaterih vladnih odlokov. Toda sejo bi lahko odložili za dan, dva. Morda bi jo sklicali prej, če se res mudi. Toda očitno ni bilo nikomur, razen komunistični senatorki Grbčevi, da bi se ta postopek zares začel. Tega »znamenja« niso hoteli dati manjšini, da bi si ne delala novih utvar.

Drugi izgovor je dal socialistični senator Garibaldi, ki trdi, da »še ni bil pripravljen«. Garibaldi se, resnici na ljubo, pripravlja že več kot pol leta, saj mu je bil že pred božičem izročena ves material o slovenski manjšini. Ta, da poročevalec nekega zakona še ni pripravljen, je bosa. Recimo raje, da mu je kdo namignil, naj ne bo pripravljen... Konec koncev bi lah-

ko prvo poročilo tudi prepisal. Vzel bi poročilo, ki ga je pred razpustom senata pripravil prvi poročevalec o naših zakonih, demokratiziran Vernaschi. Priznali smo mu, da je bilo tisto poročilo dovolj objektivno in celo naklonjeno naši manjšini. Tako bi komisija lahko v nekaj minutah zaključila svoje delo, oblikovala ožjo komisijo in jo zadolžila, naj pripravi sintezo obstoječih zakonskih osnutkov. Konec koncev je bila ta pot že vsa prehojena in nima smisla, da bi si izmišljevali novo.

Na to pot pa očitno nočejo, ker bi predstavljala pospešitev postopka, ki ga sedaj vladne stranke zavirajo.

Če bi namreč komisija v senatu tako ukrepala, bi lahko upali, da bi prišlo do odobritve zaščitnega zakona v senatu še pred koncem leta, morda še pred jesenjo. Tega nočejo.

Taktika zavlačevanja, namernega zavlačevanja, je v teh dneh povsem odkrita. Krščanska demokracija, naprimer, kljub večkratnim pozivom, še ni vložila svojega osnutka v senatu. Predložila ga je v zbornici, čeprav dobro ve, da je bilo osvojeno načelo, po katerem se bo z zaščito Slovencev najprej ukvarjal senat. To načelo izhaja tudi iz formalnega dogovora med predsednikoma obeh vej parlamenta Jottijevo in Cossigo.

Končno je tu tudi vlada, ki od decembra 1983 zavaja javno mnenje in obljublja zakonski osnutek, o katerem pa ni duha ne sluha. Večkrat smo poudarili, da vlad-

nega osnutka pravzaprav ne potrebuje in da zelo smrdi po zavlačevanju tudi to stalno napovedovanje in izsiljevanje manjšine s prikaznijo vladnega zakonskega predloga. Poleg tega moramo poudariti še drugo dejstvo. Med manjšino in vlado ni nobenega dialoga, niti najmanjšega stika. To se doslej ni zgodilo še nikoli. Vsi predsedniki italijanskih vlad v zadnjem desetletju so se prej ali slej pogovorili s slovenskim predstavništvom. Craxi ne. On ostaja povsem gluha na brzojavke in pisma, ki mu jih pošilja enotna slovenska delegacija. Prav tako molčijo in ostajajo gluhi njegovi sodelavci, od ministra Romite do podtajnika Amata. Tudi zunanji minister Andreotti, kateremu smo Slovenci poslali daljše pismo, ni odgovoril. Kot da se jih stvar ne tiče.

To je najbrž prvič, da je vlada v tolikšni meri gluha na vsak poziv manjšine, obenem pa preko ovinkov grozi manjšini z izločitvijo beneških Slovencev iz zaščite in pošilja »sporočila«, kakršnega smo prejeli iz ust računskega dvora ali senatne komisije za ustavna vprašanja...

Slovenska javnost se najbrž upravičeno sprašuje: kaj sedaj? Večkrat smo poudarjali, da si »bomo vsak člen globalne zaščite priborili s trdim bojem«. Drugače ne gre. Slepo zaupanje v socialističnega predsednika vlade je najbrž splahnelo tudi pri slovenskih socialistih, da o vseh drugih sploh ne govorimo.

Jasno je, torej, da moramo javno in odločno odgovoriti na provokacije, kakršna je bila razsodba računskega dvora, pa tudi na nacionalistično kampanjo v Trstu in Benečiji (kjer je rogovilil republikanski poslanec Di Re) in na nov poskus zavlačevanja v senatu, kjer bi se zadeva lahko zavlekla tja do jeseni.

V tem trenutku ni dovolj, da Slovenci in demokratične sile pooblaščaj »enotno delegacijo« ali podobne forume, naj v njihovem imenu nastopajo. Potrebno je, da se vsi mobiliziramo in organizirano postavljamo svoje zahteve ter poudarimo svoje ogorčenje. Povedati jim moramo, da smo sedaj nestrpni in da nas je potrpežljivost minila. To moramo poudariti z množičnim nastopom, ki naj obenem dokaže politično enotnost in nedeljivost naše manjšinske skupnosti.

Taka javna in enotna manifestacije, ki naj v raznolikosti poudari tudi skupni imenovalec boja za naše narodne pravice, je lahko zrelostni izpit za našo manjšino, dokaz, da je lahko subjekt lastnega dogajanja in usode.

Slovenski komunisti smo prepričani, da moramo storiti vse, kar je v naši moči, da javnosti dokažemo, kako znamo Slovenci postaviti naše skupne manjšinske interese pred strankarsko koristjo, tudi če se nam približuje evropska volilna kampanja.

st.s.

Evropske volitve

Pravilna izbira za boljšo bodočnost

Pred petimi leti so bile prve volitve za evropski parlament, letos pa bomo, kot znano zopet šli na volišča junija meseca. Letošnje volitve bodo potekale v drugačnem vzdušju in v veliko težjem trenutku. Po svetu so se vnele nevarne vojne, napetost med velesilama je že tolikšna, da zaobjema dramatično obliko; tekma za oboroževanje ogroža ekonomijo posameznih držav in otežkoča že splošno svetovno krizo ter vodi v tretjo svetovno vojno, ki bi lahko bila katastrofalna za vse človeštvo. Brezposelnost narašča medtem ko večji del evropskega proizvodnega sektorja ne more več klučkovati ameriški in japonski konkurenci.

Evropski vrh že zdavnaj ni več kos vsem tem problemom, ker ne more vzpostaviti primerne in plodnega sodelovanja; vsaka vlada članica namreč išče rešitve in osredotoča pozornost predvsem na lastne probleme in obenem zapostavlja splošne, ki so večkrat še bolj pereči in nujni. Medtem pa evropska desnica — s svojo politiko »proti šibkim in skupaj z močnimi« — izrablja nastalo stanje in pripravlja konzervativno ofenzivo proti manj razvitim državam, proti delavcem mladini, ženskam.

V evropski skupnosti obstaja tudi napredna skupina parlamentarcev in med

temi so tudi italijanski komunisti, ki so v preteklosti dosegli nadvse zadovoljive rezultate. Volilna kampanja za letošnje evropske volitve je torej priložnost, da se volilci seznanijo s stvarnostjo evropskega parlamenta, z njegovo oblastjo ter delovanjem, ki ga je mogoče izboljšati v splošno korist. Obenem je to priložnost, da problem miru v svetu zavzame prvo mesto in da se jasno in brez slepomišljenja razpravlja o možnostih učinkovitega mednarodnega sodelovanja. Letošnje evropske volitve so tudi priložnost, da se pospeši proces evropske enotnosti. Za vse to pa je potrebna predvsem informacija, seznanjenost z vsakim problemom, za združeno Evropo, za mir, delo, napredek in vsestranski razvoj.

Evropsko gospodarsko skupnost so ustanovili 25. marca 1957. Prve države podpisnice so bile Italija, Francija, Nemčija, Belgija, Holandska in Luksemburg. Leta 73 so v skupnost pristopile še Danska, Irsko in Velika Britanija. Nekaj let pozneje pa še Grčija. Statut EGS predvideva ustanovitev neke skupne dimenzije, neodvisne od posameznih vladnih sistemov držav članic in obrambo različnih interesov. V ta namen je bila ustanovljena posebna komisija evropske

skupnosti, poleg nje pa še evropski parlament, razsodišče in pomožne institucije, kot so gospodarski in socialni odbor, višji denarni dvor in evropska investicijska banka. Komisijo EGS sestavlja 14 članov, ki jih vsako leto določijo posamezne države članice. Vse sklepe EGS morajo člani enoglasno odobriti, kajti nasprotovanje enega samega člana lahko prepreči nadaljnjo obravnavo določenega problema. Evropski svet je bil ustanovljen leta 75 in se sestane trikrat letno (zadnjič se je sestel v Atenah), toda ta organizem je v bistvu povzročil neravnovesje v skupnosti sami, kajti njegov statut pušča proste roke posameznim vladam pri raznih odločitvah, kar gre seveda v škodo skupnosti same. To neravnovesje je še enkrat potrdilo nezmožnost Evrope pri reševanju težke gospodarske in politične krize, ki od sedemdesetih let dalje stalno narašča. »Formule« petdesetih let so namreč očitno zastarele in ne ustrezajo več trenutnim problemom.

Na evropski celini je največja koncentracija jedrskega orožja in bi bila v primeru jedrskega spopada prva in najbolj prizadeta. Kljub temu rimska pogodba ne predvideva izrecnih obvez za obrambo evropskega ozemlja, nasprotno, vsaka

→

država lahko sama skrbi za lastno obrambo. Evropski parlament se je namreč osredotočil bolj na gospodarski in politični aspekt evropske varnosti. Komunisti se bomo zato še bolj strnjeno borili proti demokristjanom, predvsem proti nemški krščanski demokraciji in zahtevali nova pogajanja v Ženevi, na Dunaju in v Stokholmu o jedrskem orožju, o novih oblikah varnosti in medsebojnega zaupanja. Zahtevali bomo tudi miroljubno rešitev vseh sporov na Srednjem vzhodu, neodvisnost Libanona in priznanje najosnovnejših pravic palestinskemu ljudstvu. Poleg tega se bomo še naprej borili v Evropi za ponovno vzpostavitev pogajanj med velesilama za zamrznitev jedrskih arzenalov. Mir je to-

rej poglavitni problem, kateremu mora EGS posvetiti največjo pozornost.

Z ozirom na to, da je Evropa največji in najbolj odprt trgovski blok, bi morala, v mejah svojih pristojnosti, izkoristiti del svojih gospodarskih virov v pomoč državam tretjega sveta. Prav danes se nahaja pred važno izbiro: izvajati svojo avtonomno vlogo in politiko in vzpostaviti s temi državami plodno in ne nazadnje, življensko važno vez.

Tudi kmetijstvo predstavlja za Evropo odskočno desko v zapletenem finančnem sistemu. Zato pa so potrebne temeljite in učinkovite reforme, ki pa jih bo omogočilo samo napredno, demokratično in sposobno vodstvo v samem vrhu. Isto velja tudi za splošno in-

dustrijo, za železarstvo, pomorstvo in ladjedelništvo, ki se danes nahajajo v navidezno brezizhodni krizi.

Letošnje evropske volitve so torej zelo važne in KPI se bo v prvi vrsti še naprej zavzemala za rešitev vseh problemov, ki se kopičijo tako v državi kot v Evropski gospodarski skupnosti. Zahtevala bo vse pomembne reforme in ureditve za konkretno obrambo miru, pravic delavcev vseh kategorij in vseh dežel. Za doseg teh ciljev pa je potreben odločen pristop tovarišev, tovarišic, predvsem pa mladine, ki je med vsemi najbolj prizadeta. Tudi naraščajoča brezposelnost je posledica nepravilnih izbir in politike nesposobnih voditeljev.

m.

LUCIANO LAMA ZA

»DELO« Ljubljana,

Resnični razlogi razcepa v sindikatih

RIM, aprila – Resnični razlog razcepa v italijanskem sindikalnem gibanju je v tem, da je sindikalna politika postajala vse bolj defenzivna, je rekel generalni sekretar italijanske sindikalne konfederacije CGIL Luciano Lama v posebnem pogovoru za »Delo«. Dokler ne bomo imeli enotnih stališč glede politike, tudi organizacijske enotnosti ne bo mogoče obnoviti, pravi Lama.

Za italijanski sindikat in posebno za Lamo, ki je na čelu CGIL, največjega sindikalnega centra v Italiji, od leta 1980, v njej pa dela že 40 let, je sedanjí trenutek še posebno težak.

Sindikarno gibanje se je razcepilo ob vladnem odloku o gospodarski politiki za letošnje leto, ki je med drugim administrativno omejil naraščanje delavskih in uslužbenskih plač. Katoliki iz CISL, socialisti in laiki iz UIL so šli na eno stran, na stran vlade, in pridružili so se jim tudi socialisti iz CGIL. Komunisti iz te organizacije, ki jih je 3 milijone – vseh je 6 milijonov – so šli na drugo stran. Nasprotujejo vladnemu odloku, češ da hoče prevaliti breme krize samo na delavce, medtem ko drugi dve organizaciji menita, da gre za neogibne žrtve v boju proti inflaciji.

Lama, Carniti in Benvenuti, »sveta trojica« enotne sindikalne federacije, ki je v zadnjih letih z ramo ob rami korakala na čelu vseh velikih povork, se te dni ne družijo več. Zlasti

Carniti se je zapletel v ostro polemiko z Lamo. Lama nam pravi, da je »zagrenjen, ker vem, da neenotnost škoduje delavcem«, misli pa, da polemika ne vpliva na njegove osebne odnose med sindikalnimi voditelji. Vsaj kar se njega tiče, pravi, je tako. Misli pa ali vsaj upa, da to velja tudi za druge.

Pred mesecem dni je Lama govoril v Ljubljani na mirovni manifestaciji treh dežel v imenu italijanskih sindikalnih organizacij. »Ta ljubljanska izkušnja je bila zelo zanimiva in pomembna, ker so se na njej zbrali predstavniki sindikatov iz različnih držav, in to celo iz obmejnih območij teh držav. To poudarjam zato, ker se pogosto prav v obmejnih območjih rodijo najhujša nasprotja. Toda med Italijo, Jugoslavijo in Avstrijo so bila v preteklosti rešena mnoga sporna vprašanja in povezujejo nas, vsaj bilateralno, nekateri vidiki socialne in gospodarske politike, pa tudi nekateri vidiki politike. Ti širši odnosi so ustvarili ugodno ozračje za tako manifestacijo, na kateri se je jasno pokazala želja po miru delavcev treh držav. To omenjam tudi zato, ker upam, da bomo lahko organizirali podobne manifestacije tudi v sodelovanju med obmejnimi pokrajinami drugih evropskih držav, pri čemer bi bilo dobro prizadevati si, da bi spodbudili k sodelovanju države z različno politično in vojaško usmeritvijo. Prav v tem je poseben pomen manifestacije, ki je bila v Ljubljani.«

Nedavno ste v Stasbourgju sodelovali na drugem pomembnem mednarodnem sindikalnem srečanju, ki je bilo posvečeno hudemu problemu za Italijo in za Evropo: brezposelnosti. Kaj lahko napravijo glede tega sindikalne organizacije? Se lahko uprosirenskim glasovom nacionalnih egoizmov?

»Jaz na tem zasedanju, ki sem ga bil sam predlagal vodstvu evropske sindikalne organizacije, nisem skrival razočaranja. Tudi sindikalnemu gibanju se namreč ni posrečilo, da bi dalo jasne smernice za strategijo boja proti brezposelnosti, ki je hkrati boj proti splošni gospodarski krizi. Tudi od predstavnikov prisotnih sindikalnih organizacij, kakor tudi iz ust predstavnikov vlad in predstavnikov organizacij delodajalcev je bilo slišati samo splošne izjave, ki nikogar ne obvezujejo. Po mojem mnenju je to v veliki meri povezano z dejstvom, da kriza potiska tako vdale kakor tudi sindikate v protekcionizem, torej v politiko nacionalnega izolacionizma v mednarodnih gospodarskih odnosih. To je eden izmed razlogov sedanjega dramatičnega položaja v EGS.

Na drugi strani pa kriza usmerja konkretno politiko sindikalnih organizacij v nekaj, čemur bi lahko v bistvu rekli korporativizem. Skratka, čutiti je nasprotovanje težnjam k enotnosti, k združevanju sil, k reformatorski strategiji na gospodarskem in socialnem področju, ki se izraža tako na mednarodni kot na notranji ravni.«

Tudi v Italiji smo pričehudih trenj. Vi ste bili v Ljubljani predstavnik enotne federacije, ki praktično ne obstaja več. V čem so resnični razlogi tega preloma?

»Resnični razlog je predvsem v tem, da v Italiji sindikati nimajo ustrezne strategije, primerne novim razmeram. Novi delovni procesi, drugačna organizacija dela, nove tehnologije, vse to je vneslo v delo in torej tudi v življenje velike spremembe. Mi kot sindikalno gibanje nismo sledili tem procesom. Nismo jih znali niti pravočasno predvideti, in potem nismo stopali v korak z njimi. Sindikalna politika je torej politika objokovanja dobrih starih časov, namesto da bi bili odprti v prihodnost, namesto da bi znali dati nove pobude v odnosu na ta proces, ki bo vedno širši. V tem je resnični razlog neenotnosti v sindikalnem gibanju v Italiji. Kaže se to seveda v različnih oblikah. Pri nas je zdaj na dnevnem redu problem pomične plačne lestvice oziroma druginjske doklade, odnos med kolektivnimi pogajanjmi v tovarnah in na državni ravni. To je v resnici lahko videti kot razlog nesoglasij, toda v resnici so korenine globlje.«

Kako ponovno prevzeti pobudo in kako obnoviti sindikalno enotnost?

»Edina učinkovita terapija je odstraniti korenine nesoglasja. Mi bomo ravno prihodnji teden organizirali konferenco, na kateri bo 1500 delegatov razpravljalo o novi sindikalni politiki, tako v okviru pogajanj o delovnih pogodbah kakor tudi glede, recimo temu tako, predstavi, ki bi jih morali danes imeti o socialni državi v razmerah gospodarske krize. S temi problemi se zdaj soočajo tudi druge organizacije, čeprav, resnici na ljubo, ne vsi z enakim prepričanjem. Toda če ne bomo dosegli enotnih stališč glede politike, se pravi, glede vloge sindikata v sedanjem položaju, potem ne bomo mogli obnoviti enotnosti.«

Kakšna gospodarska politika je primerna za ta trenutek? Vsi se strinjajo, da bi moral vsakdo nekaj žrtvovati – kako bi morale biti po vašem mnenju razdeljene te žrtve in kaj lahko storijo delavci za rešitev gospodarske krize?

→

»Po mojem nikjer drugje sindikati niso tako opozarjali na to potrebo tako jasno kot v Italiji. Čeprav sploh nismo prepričani, da je vzrok inflacije pomična lestvica in čeprav vladni gospodarski odlok za letošnje leto vsebuje ukrepe, ki po našem mnenju ne bodo učinkovito zaustavili inflacije, ponavljamo, da smo pripravljeni sprejeti ga tudi v tej obliki (s počasnejšim naraščanjem plač – op. p) – vendar samo za leto 1984, ne moremo pristati na to, da se to vleče v nedogled.

Na drugi strani so se pri nas nekateri sloji docela izmaknili kakršnemukoli prispevku k boju proti inflaciji. Menda smo edina država na svetu, kjer delavci plačajo več davka kot njihovi delodajalci – in to v absolutnem znesku, ne sorazmerno. Zakaj? Zato, ker delodajalci prijavljajo manj, kot v resnici zaslužijo. To je absurdno. Ko sem 24. marca govoril na velikem zborovanju v Rimu, nisem po naključju začel z besedami, da je poglaviti smoter manifestacije zahteva po pravičnosti. Pravičnosti tudi na tem področju, kjer za sedaj ni čutiti niti prave politične volje, da bi odpravili te nedopustne krivice.«

Gospodarski razvoj zahteva pogosto restrukturiranje podjetij, prinaša novo tehnologijo in večjo brezposelnost. Kako se lahko sindikati soočijo s tem problemom?

»Po mojem je najučinkovitejša oblika ustvarjanje novih delovnih mest. Naložbe v nova delovna mesta bodisi na tradicionalnih področjih ali pa v novih dejavnostih – storitve, socialne dejavnosti, kultura, rekreacija, to so področja, kjer je mogoče ustvariti nova delovna mesta. S tem se povezuje zdaj tudi vprašanje krajšega delavnika in mobilnosti delovne sile. Mi, na primer, smo prepričani, da je treba vprašanje krajšega delavnika povezati z boljšo izkoriščenostjo proizvodnih struktur. Torej manj ur za delavce, več ur za stroje. So še druge metode – v Nemčiji, na primer za zavzemajo za 35 ur tedensko povprek za vse. To seveda pomeni, da bi bilo treba določeno število ljudi zaposliti na novo. Pomeni tudi določeno povečanje stroškov, o tem ni dvoma.«

Toda v Italiji ni velikega navdušenja za to rešitev?

»Ne, v Italiji dajemo prednost drugačni rešitvi, taki, o kakršni sem govoril prej. Na ta način bi zvišali produktivnost in skrajšali amortizacijsko dobo za sredstva, vložena v tehnološke inovacije. Če bi se znatno skrajšal delovni čas, mi ne bi zahtevali za vsako ceno enake plače kot prej. Mislimo da bi v tem primeru moral nekaj prispevati delodajalec, nekaj bi morala prispevati država, nekaj pa tudi delavci.«

Ali se niso sindikati v Italiji v zadnjih letih ukvarjali predvsem s problemom plač?

»Rekel bi, da manj kot drugje. S tem nočem reči, da je pri nas kupna moč delavcev upadla bolj kot drugje. Kupna moč se je tudi pri nas zmanjšala, vendar manj kot v drugih državah. To je res, ni pa res, da bi bili mi kot sindikalno gibanje postavili na prvo mesto plače. Ne, na prvo mesto smo postavili problem zaposlenosti, dela. Moramo pa reči, da žal na tem področju nismo dosti dosegli, da smo dosegli sorazmerno več tam, kjer si nismo toliko prizadevali.«

To kar se zdaj dogaja v Italiji, ima tudi politično plat. Zlasti v tujini se mnogi sprašujejo, kako to, da se je razdelil sindikat in da se je razdelila leвица ravno zdaj, ko je prvič predsednik vlade socialist.

Luciano Lama (foto: Miško Kranjec)

»To je res. Toda ne gre pozabiti, da smo imeli hude razdelitve tudi v prejšnjih obdobjih. Ko je nastala ta vlada, sem jo javno podprl in ta sodba je v tistem trenutku držala. Potem smo, tako kot v vseh državah, kjer obstaja neodvisno sindikalno gibanje, sodili vlado po njenih ukrepih. In moram reči, da je bila odločitev, zaradi katere zdaj teče bitka v parlamentu, napačna, na eni strani zato, ker terja žrtve samo od enega sloja, na drugi strani pa tudi s širšega vidika, ker prvič v zgodovini neka italijanska vlada hoče z zakonom urediti izrazito sindikalno vprašanje, se pravi, pravico do pogajanj o delovnih pogodbah. Ni torej krivda komunistov ali CGIL ali komunistov iz CCIL, če je ta odločitev izzvala tak odpor, ki pa se vsekakor izraža demokratsko, brez nasilja.«

»Dejstvo pa je, da sindikalna razdelitev hočeš nočeš do neke mere sledi politični. Z drugimi besedami, nekoliko shematično rečeno, katoliški in sindikalni sindikat sta odšla na eno stran, komunisti pa na drugo.

Ali je po vašem mnenju to lahko povezano s strankarskimi razlogi?

»Bilo bi, če bi se za našim stališčem skrivale motivacije, ki ne bi bile povezane z vsebino tega vprašanja. Za nas ni vprašanje odnos do vlade, pri nas gre za konkreten odlok s konkretno vsebino. Naj popravijo ta odlok, pa ne bomo imeli nič proti tej vladi. V politiki te vlade so stvari, ki jim sploh ne nasprotujemo ali se držimo do njih kot bi bili pozicija. Nas vodijo sindikalni in, ne politični razlogi.

»Da je potem moja stranka, se pravi komunistična partija, podprla stališča naše sindikalne organizacije in na tej osnovi širše ukrepe, to je stvar, do katere ima kot opozicijska stranka vso pravico, če naj opravlja svojo funkcijo. Toda za nas problem ni to, temveč specifično vprašanje vsebine vladnega odloka. Ko bo rešeno to, za nas v odnosu z vlado ni več nikakršnih problemov.«

Lama spominja na Yvesa Montanda – po postavi, po glasu in nekoliko tudi po intelektualni neodvisnosti. Od leta 1946 je komunist, vendar komunist, ki tudi v najbolj vročih trenutkih misli s trezno glavo. Tudi zdaj, ko KPI marsikdaj vzbujata vtis, da je podredila

vse drugo polemiki s socialisti, Lama, ki sedi v kraterju vulkana, pravi: »Upam, da bomo lahko presegli to obdobje polemik in hudih trenj. Mislim namreč, da ne moremo razmišljati o strategiji preobrazbe italijanske družbe brez zaveznitva naprednih sil, ki se mora začeti na levi, torej med komunisti in socialisti. Lahko se kritizira in tudi sam kritiziram socialistično stranko, ker se je odločila za take ukrepe kot zdaj, vendar ni nobenega dvoma, da je tista stranka, ki nam je najbližja, brez dvoma ravno socialistična. Problem odnosa s socialisti torej za nas vsekakor obstaja. Mislim pa, da ga ni mogoče rešiti, če se delamo, kot da ne vidimo razlik. Toda tudi v času najhujših polemik naš končni cilj ne more biti nič drugega kot to, da se obnovijo možnosti za sporazumevanje, za enotnost leve.«

Ali smo zdaj, kar zadeva sindikat, na mrtvi točki, ali pa so se spiki vsaj neformalno obnovili?

Ne, stiki niso bili nikoli čisto pretrgani. Zdaj na primer razpravljamo o tem, kako naj organiziramo praznovanje prvega maja.

Pa bodo enotne proslave? Bodo Lama, Carniti in Benvenuto stopali na čelu iste povorke?

»Tega ne vem. Gotovo pa je, da marsikje bodo skupne proslave, ponekod pa bomo proslavljali vsak po svoje. Toda pomembno

»Ta ljubljanska izkušnja je bila zelo zanimiva in pomembna, ker so se na njej zbrali predstavniki sindikatov iz različnih držav, in to celo iz obmejnih območij teh držav. To poudarjam zato, ker se pogosto prav v obmejnih območjih rodijo najhujša nasprotja. Toda med Italijo, Jugoslavijo in Avstrijo so bila v preteklosti rešena mnoga sporna vprašanja in povezujejo nas, vsaj

bilateralno, nekateri vidiki socialne in gospodarske politike, pa tudi nekateri vidiki politike. Ti širši odnosi so ustvarili ugodno ozračje za tako manifestacijo, na kateri se je jasno pokazala želja po miru delavcev treh držav.

je, da smo naslovili skupni poziv na vse lokalne organizacije, ki bodo imele odločilno besedo, naj, kjer je le mogoče, organizirajo skupne proslave.

To je več, kot je bilo mogoče pričakovati še pred nekaj dnevi. Takrat se je zdelo, da bo padla splošna direktiva, naj vsakdo praznuje zase.«

Vsi so za enotnost, toda vsi tudi govore o novih osnovah. Kaže, da enotna federacija taka, kakršna je bila, ni mogla več obstati. Kakšne bi morale biti nove osnove enotnosti?

»Temeljne strukture morajo ostati enotne. Delegati v tovarniških svetih morajo biti izvoljeni od vseh delavcev, organiziranih ali ne, biti morajo predstavniki vseh. V bazi mora ostati enotna struktura in ta struktura mora imeti pooblastila za pogajanja z delodajalci.

Nekatera pravila bo verjetno treba spremeniti, morda bodo organizacijske karakteristike enotnosti nekoliko drugačne. Toda sredstva za uresničitev enotnosti morajo biti, tako kot

doslej, demokracija in neodvisnost, ki je pogoj, a tudi rezultat enotnosti. Očitno je, da brez neodvisnosti sindikatov ni enotnosti, kajti brž ko bi se sindikalne organizacije povezale s političnimi silami, ki si med seboj nasprotujejo... Res pa je tudi obratno: če bi sedanje stanje trajalo predolgo, bi se po mojem posamezni deli sindikalnega gibanja začeli neogibno identificirati s strankami, ki so jim najbližje. Neenotnost torej povečuje odvisnost, ker se zmanjšujejo tudi možnosti za odpor proti določenim pritiskom.«

Večkrat ste rekli, da je treba napraviti prostor mladim in rekli ste, da ste pripravljeni zapustiti svoj položaj. Ali so se vaši načrti po zadnjih dogodkih spremenili?

»Ne, sploh ne. Kar je držalo pred šestimi meseci, drži tudi danes. Če lahko prispevam k obnovitvi enotnosti, je to moja dolžnost, ki jo hočem opraviti. Ne smem zapustiti ladje v viharju, to ni samo romantična misel iz devetnajstega stoletja. Toda ko bo to minilo – in po mojem to stanje ne bo trajalo dolgo, če pa bi, potem bi se seveda pravila igre spremenila – če se nam bo torej posrečilo obnoviti enotnost, potem se bo moral proces prenove nadaljevati, in to še hitreje kot doslej. Prepričan sem tudi, da se človek po 40 letih iste dejavnosti, vedno na odgovornih položajih, upravičeno posuši še na kakem drugem področju, ne samo na sindikalnem, na katerem sem sicer zrasel in postal, kar sem.«

ANDREJ NOVAK

DAVČNA PRIJAVA LETA 1984

V prejšnjih dneh so odvisni uslužbenci dobili obrazec 101 z dobitki lanskega leta. V maju mesecu pa bo spet čas davčne prijave. Ta obveznost zanima največje število davčnih obvezancev in poleg težkih davčnih plačil predstavlja tudi nemalo skrbi. Zato je koristno, da si po bližje oglejemo kdo mora predstaviti davčno prijavo in kdo je oproščen.

OPROŠČENI DAVČNE PRIJAVE so vsi dobitniki oproščenih dohodkov ali dohodkov, ki so bili prikrajšani od davka pred izplačilom kot n.pr.: vojne penzije, rente zavoda za nezgode na delu, bančne obresti, itd. Oproščeni davčne prijave so tudi dobitniki sledečih dohodkov, tudi če lastniki prej navedenih dohodkov:

- hiš iz zemljišč, ki ne prestopajo lir 360.000 letnih;
- odvisnega dela za znesek ki ne prestopa lir 4.500.000 letnih;
- štípendij, ki letno ne prestopajo lir 3.833.000.

Vsi odvisni delavci ali upokojenci, ki so v lanskem letu dosledili samo dohod-

ke odvisnega dela izplačanega od enega samega delodajalca ali so vnovčili samo in izključno penzijo izpolnijo obveznost davčne prijave s predložitvijo obrazca 101. Upokojenci, ki so namesto obrazca 101 dobili obrazec 102, so oproščeni tudi predložitve le-tega, razen, seveda, da nimajo lasten interes predložitve obrazca 740, bodisi zaradi popravila davčnih dobitkov, ki jim jih nadomestni davčni izterjevalec ni priznal, bodisi zaradi odbitka raznih stroškov predvidenih po 10. členu D.P.R. 597/73 kot n.pr.: obresti hipotekarnih posojil, pogrebni stroški, zdravstveno-specijalistični pregledi, itd.

Morajo vsekakor predložiti davčno prijavo koristniki dopolnilne blagajne za zneske ki jim je izplačalo direktno socialno zavarovanje in ki morajo biti prijavljeni na okvirju «C» obrazca 740, kot tudi odvisni uslužbenci ali upokojenci ki imajo več od enega samega obrazca 101 ali 201, kar pomeni da so imeli več delovnih razmerij ali penzij.

Giuliano Nadrah

GLEDALIŠKE VESTI

V nogo gledališko sezono 1984-85, ki se bo začela, kot vedno, 1. septembra, mora stopiti Slovensko stalno gledališče v Trstu takšno kakršno je, to se pravi s strukturo, ki gre od igralcev pa do tehnike in uprave, neokrnjeno. Tako se glasi glavni sklep upravnega sveta Slovenskega stalnega gledališča v Trstu, ki je včeraj razpravljal o kritičnem, imenovali bi ga že dramatičnem stanju naše osrednje kulturne ustanove in za katerega, v tem trenutku, še vedno ni konkretnih rešitev. Da bi Slovensko stalno gledališče v Trstu lahko obdržalo letošnji oziroma dosedanj standard, pa sta potrebni, dve milijardi lir.

Kje dobiti manjkajočo razliko? Predsednik Samsa je poročal o naporih upraviteljev gledališča, ki so v preteklih dneh navezali stike z najvišjimi odgovornimi forumi, od občinskih, pokrajinskih, pa do deželnih in državnih in katerim so orisali, ustno ali pisмено, zahteve Slovenskega stalnega gledališča. Zahteve, ki so močno utemeljene. Utemeljuje pa jih predvsem vloga gledališča kot osrednje kulturne inštitucije slovenske narodnostne skupnosti v Italiji in povezovalnega člana med kulturama dveh narodov in dveh sosednjih držav.

Drugo neizpodbitno dejstvo pa je, da je SSG državno gledališče in bi morala zato država jamčiti za njegov obstoj. Obveze pa iz tega vidika niso bile in niso spoštovane v ustrezni meri kot tudi nadaljnega obstoja gledališča ne jamčijo krajevne ustanove.

Upravni svet SSG je prav s tem v zvezi na seji sprejel sklep, da bo zaostрил politični pritisk, da bo še nadalje iskal in navezoval novih stikov s slovenskimi in italijanskimi političnimi silami in organizacijami, s sindikalnimi predstavniki, da bo za solidarnost v tej širši akciji za obstoj SSG, zaprosil slovensko in italijansko javnost.

Kajti, če ne bo takojšnjih stvarnih rešitev, bo moral upravni svet gledališča, in tudi o tem so na seji razpravljali njegovi člani, sprejeti žalostne ukrepe: redukcije osebja iz administracije, igralskega zbora in tehnike, redukcije osebja Kulturnega doma ter redukcije repertoarja, kar pomeni splošne dejavnosti nasploh.

PES JE ZACVILIL...

Pravijo, da pes zacvili, če mu stopiš na rep. Tako se je zgodilo prejšnji teden, ko je NOVI LIST zabeležil v svojem uvodniku, da so na delu sile, ki želijo zasejati razdor med Slovenci. NOVI LIST, resnici na ljubo, ni napisal, katere so te sile. Pa se je takoj oglasil goriški KATOLIŠKI GLAS in protestiral, celo navedel je MLADIKO (mesečnik slovenskih katoličanov) in neki njen uvodnik.

Kdor ima maslo na glavi, naj ne hodi na sonce!

* * *

ČIGAV «TALEC»?

KATOLIŠKI GLAS se spravlja tokrat tudi na slovensko gledališče, kateremu očita, da nima pravega «idejne» vodstva in da se to pozna tudi pri izbiri sporeda. Če je SSG v krizi, tega ni kriva samo država, pač pa je velik del krize pripri-

sati samemu gledališču. Seveda je KG zdrknila s peresa tudi misel, da imajo v Ljubljani «dirigirano» kulturo, v zamejstvu pa je «svobodna» (najbrž pod demokrščanskim ščitom).

Še posebej se KG obrega ob Behanovega «Talca», s katerim je gledališče zaključilo letošnjo sezono.

Tu se nam sama od sebe vsiljujejo vprašanja.

1. Mar ni SSK zastopana s štirimi člani v upravnem svetu SSG, ki je odobril letošnji repertoar?

2. Mar ni SSK v upravnem svetu potrdila svoje zaupanje sedanjemu vodstvu SSG?

3. Kaj misli KG, ko zahteva «zdravo idejno» vodstvo gledališča? Mar ne, da bi v brk sedanjim idejnim razmerjem v okviru naše manjšine uvedli tudi v gledališču nekakšen klerikalni totalitarizem, da bi lahko bila zamejska kultura bolj «svobodna» (vedno pod demokrščanskim ščitom)?

4. Ali res kdo želi, da bilo naše gledališče celo «dvojni talec»?

***

DOGMA TIZEM PROTI EVROKOMUNIZMU

Partije in vzporedne partije

Sicer dobro pripravljene tiskovni glasnik centralnega komiteja PZDP Jerzy Majka, ki je vsak večer poročal časnikarjem o zasedanju vsedrjavne konference poljske partije, se je ob neki priložnosti le znašel v zadregi: tedaj namreč, ko je bilo treba odgovoriti na vprašanje, ali bodo poslanico partijam, ki jo je bila sprejela konferenca (da bi z njo iz prve roke pojasnila položaj na Poljskem), poslali vsem partijam, in če jo bodo, ali jo bodo tudi obema španskima.

Položaj, v katerem so se znašli španski komunisti po ustanovnem kongresu vzporedne komunistične partije (»Komunistično gibanje Španije«) februarja letos, ni takšne vrste, da bi nanj doslej še ne naleteli, pa tudi svojo poprejšnjo zgodovino ima; opozarja na to, da se procesi diferenciacije v komunističnem gibanju v Evropi nadaljujejo.

Razslojevanje v komunističnem gibanju

Kar zadeva špansko komunistično partijo in njeno zgodovino, je razcep podobne vrste grozil že takoj po sovjetski invaziji na Češkoslovaško leta 1968 (španska partija se je tedaj bojevala še v ilegali), po invaziji, ki jo je bodoča »evrokomunistična« večina v španski partiji obsodila. In le zaradi ostrega nastopa Dolores Ibarruri Moskva tedaj niso postavila na noge »vzporedne« partije, ki naj bi jo vodil eden od veteranov španske državljanske vojne Lister. Dolores Ibarruri je pri sovjetskem vodstvu tedaj nastopila z dvema argumentoma: po eni strani je opozorila na to, da bi takšen razcep hudo škodil partiji, ki se je tedaj že pripravljala na »pofrankistično« obdobje, po drugi strani pa je zagrozila z odstopom.

Kar zadeva podobne primere, jih je bila v komunističnem gibanju v Evropi po letu 1968 cela vrsta. Do razcepa, ki je bil tudi formalen, tako da sta nastali dve ločeni komunistični partiji z dvema različnima usmeritvama (pogojno ju je moči označiti kot evrokomunistično in prosovjetsko, vendar pa to razlikovanje krči razhajanja med njima na eno plat, ki je sicer pomembna, vendar pa ne

edina), je prišlo v grški in švedski partiji. Podoben proces, ki se je začel razvijati v belgijski in finski partiji, je bil ustavljen, še preden je prišlo do formalnega razcepa, vendar se je zato nenehoma ohranjalo napetostno razmerje med dvema kriloma. To še posebej velja za finsko partijo, ki je bila na kongresu aprila 1969 (tudi to diferenciacijo je neposredno spodbudila invazija na Češkoslovaško) tik pred razcepom, ko se je dogmatsko krilo ločilo od večine kongresnih delegatov in je skušalo kongres nadaljevati ločeno; razcep so s svojim posredovanjem preprečili člani sovjetske partijske delegacije, ki pa so si zato nakopali zamero dogmatskega krila, ki je spocetka uživalo sovjetsko podporo in je nanjo računalo tudi v trenutku, ko je zapuščalo kongresno dvorano.

Ravno razmere v finski komunistični partiji pa so tiste, ki najbolj nazorno odkrivajo, da je (kritičen ali nekritičen) odnos do sovjetske domače in mednarodne prakse le del ali pa celo samo izraz razhajanj, ki imajo korenine v odnosu do problemov lastne družbe. Do najostrejšega razhajanja (nekateri trdijo, da bo morala finska partija povedati na bližnjem kongresu tisto zadnjo besedo, ki lahko pomeni razcep) prihaja pri vprašanju, ali naj finska komunistična partija skuša vnašati v finske družbene procese »socialistične vsebine«, tako da (preko Demokratične zveze finskega ljudstva, frontne organizacije, v kateri na volitvah nastopa skupaj z levimi socialisti) z drugimi levimi strankami sodeluje na oblasti, za kar se zavzema tako imenovano evrokomunistično krilo, ali pa naj predstavlja klasično delavsko stranko v frontalnem spopadu z meščansko družbo in njenimi institucijami (za kar se zavzema dogmatsko krilo). Kritični ali apologetski odnos do sovjetske družbenopolitične (vprašanje osebnih in demokratičnih svoboščin itd.) in zunanje-politične (Češkoslovaška, Afganistan, Kampučija, Poljska) prakse dobiva svojo pravo vsebino šele zaradi tega osnovnega razhajanja ob vprašanju, kakšna naj bo vloga komunistične partije v domačih družbenih procesih. Dogmatskim krilom gre pri tem na roko dejstvo, da je dolgotrajna gospodarska kriza kapitalizma vzrok za vse večji pritisk na meзде, ki naj bi kompenzirale stroške krize, in nasploh na delavske politične in sindikalne organizacije, ki jih skušajo na različne načine onesposobiti za boj, zaradi česar se pomembni sektorji delavskega razreda nagibajo k dogmatski radikalizaciji, k politiki tako imenovane delavske pesti. Ti sektorji niso množična baza dogmatizma samo na Finskem, marveč tudi v partijah, kot sta italijanska in španska, krčenje spora med evrokomunizmom in dogmatizmom zgolj na odnos do Sovjetske zveze pa je spričo tega zavajajoče.

Spodbujanje od zunaj in internacionalizem

Po tej strani v nastanku vzporedne španske partije ni kaj veliko novega. Relativna novost tiči v dejstvu, da so njenemu rojstvu odkrito botrovali predstavniki KPSZ. Za sovjetsko partijo je bila aktivnost dogmatskih kril vse doslej koristna zato, ker se je preko njih ustvarjal notranji pritisk na evrokomunistična vodstva, ki so jih kritizirali tudi na zadnjem, 26. kongresu KPSZ; pokojni generalni sekretar KPSZ Leonid Brežnjev je na njem dejal, da sovjetska partija pozdravlja »tovariško in konstruktivno kritiko«, da pa se odločno postavlja po robu tistim, ki izkrivljajo

sovjetsko stvarnost in pomagajo razrednemu sovražniku. Španskih in italijanskih komunistov tedaj ni omenjal, zato obeh partij tudi niso navedli med tistimi, ki naj bi imele posebno tesne odnose s KPSZ. Pri tem se zdi, da novi prijem, ki se je izražal v navzočnosti sovjetskih predstavnikov na ustanovitvenem kongresu vzporedne komunistične partije, ni bil nepremišljen ali storjen v afektu. Takšno trditev podpirata dva elementa. Prvega predstavlja pismo, ki ga je v Moskvo poslala Dolores Ibarruri in v katerem je tudi tokrat odločno protestirala zoper takšno ravnanje nekdanje vodilne partije, ter odgovor, v katerem je sovjetska partija to svoje ravnanje odločno zagovarjala. Drugega pa je moči odkriti v dejstvu, da se je skorajda ob istem času pokazala težnja po pospeševanju diferenciacije – ali po domače razcepa – v nekaterih partijah vsaj še na dveh drugih mestih. Le teden dni po nastanku vzporedne španske partije je v Rimu zasedal kongres komunistične partije Italije (ki se razlikuje od siceršnje komunistične partije Italije, ki bi jo morali v slovenščini v resnici imenovati Italijanska komunistična partija). Gre za politično stranko, ki je nastala pred leti in ki je bila ves čas obarvana maoistično, ki pa je svoje ideološke simpatije na kongresu v februarju zasukala za 180 stopinj v prid KPSZ. Novost: na njenem kongresu, ki je opravil ta ideološki salto mortale, so bili tokrat navzoči predstavniki poljske in češkoslovaške partije. Praktično hkrati s tem pa je prišlo tudi do novega zaostrovanja spora v britanski komunistični

Kar zadeva podobne primere, jih je bila v komunističnem gibanju v Evropi po letu 1968 cela vrsta.

partiji, spora, ki se je vnel zaradi uredništva partijskega glasila Morning Star, ki pa je po svojem idejnem bistvu prav tako spor med evrokomunistično večino in dogmatskim (prosovjetskim) krilom.

Kaj tiči za temi poskusi »diferenciacije«, je v sedanjem napetem mednarodnem položaju in glede na aktualne potrebe sovjetske zunanje politike, ki potrebuje strnjevanje okoli SZ, dovolj jasno, posebej če vemo, da se je evrokomunizem močno oprijel tudi mirovne in razorožitvene teme, vendar tako, da vse manj razlikuje ideološko obarvanost orožja, pač se začena postavljati po robu blokovski oboroževalni logiki, pri kateri v enaki meri vztrajata Washington in Moskva.

Manj pa je jasno, kako daleč bi smela iti ta nova taktika in kako zrele so partijske baze za to, da se ji bodo postavile po robu. Spodbujanje frakcijske dejavnosti in razcepov prav gotovo ne sodi k duhu tistega dokumenta, ki naj bi med drugim urejal odnose med evropskimi partijami, sklepane listine, ki so jo na berlinski konferenci sprejeli predstavniki evropskih delavskih in komunističnih partij. Razen tega pa je tudi tako, da so takšne poteze praviloma slabile družbeno težo in politično učinkovitost komunističnih partij in nimajo prav nič skupnega s sicer tolikokrat omenjano proletarsko solidarnostjo.

MARJAN SEDMAK